

Fra forbruker til forvalter – Naturen som ramme:

Naturnåla

Prosjektbeskrivelse og bakgrunn

Distansering til natur og friluftsliv er et økende samfunnsproblem. Kunnskapen om naturen vår og digitale virkemidler bidrar til at vi har en avstand til det som omgir oss og det som er livsgrunnlaget vårt. Utenforskap i samfunnet gjør også at mange ikke finner sin arena og sin plass i friluftslivet. Vi trenger å stikke hull på bobla som vi sitter i, og sikre at flere deltar i lavterskeltilbud innen friluftslivet.

«Naturnåla» skal symbolisere det gode «stikket i hjertet» man kan få når man:

- Opplever naturen for aller første gang
- Våger å flytte egne grenser og utfordre seg selv
- Kjenner glede av å være tett på det ekte og jordnære
- Er en del av et fellesskap som kan dele erfaringer og referanser
- Føler nysgjerrighet og mestring i hverdagen
- Gjenoppdager nærmiljøet sitt og skjulte perler i nærområdet
- Får eierskap og tilhørighet i lokalsamfunnet
- Finner glede i det nære og enkle, vi trenger ikke å bruke mye penger for å dele store opplevelser.

Gjennom «Naturnåla» skal vi skape et inkluderende friluftsliv som bygger ned de vonde stikkene fra utenforskap, manglende forståelse eller ekskludering. Prosjektet har som særlig mål å bygge en større tilhørighet og varige forhold til friluftsliv, uavhengig av kulturell bakgrunn, erfaring eller tidligere tilhørighet til friluftslivet. Om man er innvandrер eller innflytter fra andre steder er det ofte tilgang på informasjon det største hinderet for å aktivt ta del i friluftslivet. Vi ønsker å koordinere informasjon og tilrettelegging slik at man aktivt skaper en bredere tilgjengelighet til de områdene som vi deler. Vi skal ikke være forbrukere av natur, men sammen forvalte og eie friluftslivet og naturen vår slik at fremtidige generasjoner også får nyte det gode livet i vår region.

Inkludering på rett:

I Nord-Østerdal opplever vi at mange, særlig fra grupper som står utenfor tradisjonelle friluftsmiljøer, ikke bruker naturen som en naturlig arena i hverdagen. Barn og unge mister tilhørigheten i friluftslivet fordi foreldre og foresatte ikke har kjennskap til

muligheter. Dette bidrar også til å øke skjermbruk og inaktivitet. Mange er nyankomne eller kommer fra miljøer med høy terskel for å delta i organiserte aktiviteter. Derfor er det en sentral del av Naturnåla å tilgjengeliggjøre friluftslivet gjennom å inkludere personer som tradisjonelt ikke har hatt tilhørighet i friluftslivet. Ved å løfte frem stemmer fra dem som opplever utenforskap eller barrierer, ønsker vi å bygge eierskap, forståelse og interkulturell samhandling på deres premisser. En vesentlig del av prosjektet blir derfor å løfte frem stemmer som ikke har en medfødt tilhørighet i naturen i vår region. Ved å løfte stemmer fra andre kulturer eller andre steder i Norge vil vi både utfordre det etablerte samfunnsbildet og synet på friluftsliv. Målet er ikke bare å motivere til tradisjonelle aktiviteter som «gå på ski», men å finne nye måter å dele naturopplevelser og aktiviteter på tvers av kulturer. Vi trenger ikke appelsin og kvikk lunsj på hver tur, og vi kan finne gleden av å samles rundt et bål på nye måter. Hva gir en person fra Eritrea eller Ukraina glede i naturen? Og hvordan kan Rogalendingen eller Finnmarkingen gi Østerdøler nye perspektiv på sitt eget nærmiljø? Vi vil skape arenaer hvor vi deler kunnskap, og som gir felles referanserammer, samtidig som vi utfordrer og inspirerer.

Å bo i et kaldt klima som Nord-Østerdal kan oppleves tungt og isolerende, spesielt for de som ikke har et etablert sosialt nettverk. Derfor er det viktig å legge til rette for selvstendige «lykkeplattformer», økt egenverdi og mestringsarenaer der enkeltmennesker kan oppleve glede og trygghet i naturen – alene og sammen med andre. Vi trenger å kjenne mer på hva andre kan og lære av hverandre, og gjennom det bli bedre kjent med oss selv.

Vi skal skape inkluderende arenaer hvor mennesker med ulik bakgrunn kan føle trygghet tillit, og tilhørighet. Gjennom dette skal vi også senke terskelen for å delta i frilftsaktiviteter og gi den enkelte muligheten til å bli en selvstendig frilftsbruker, som tar initiativ og viderefører verdien av naturen og gleden i denne til sine nærmeste. Dette krever at vi ikke bare senker praktiske terskler, men også åpner opp for nye impulser og erfaringer, motvirker fordommer og fremmer en inkluderende kultur rundt friluftsliv.

Naturnåla i Nord-Østerdal skal gjøre naturen til en bærekraftig ramme for fellesskap, aktivitet og trivsel for alle innbyggere.

Mål og målgruppe

Hovedmål:

- Vi skal la friluftslivet være en møteplass mellom folk der vi skaper eierskap, trivsel og tilhørighet i våre lokalsamfunn.
- Vi skal spre kunnskap så vi sammen går fra å være forbrukere av natur til forvaltere av

våre felles verdier.

- Vi skal utfordre oss selv gjennom å inkludere grupper som tradisjonelt har stått utenfor friluftslivet, på deres premisser.
- Vi skal sørge for at flere voksne har kjennskap til naturen og friluftslivet, slik at flere barn og unge får en naturlig arena for lek, aktivitet og opplevelser i sitt nærmiljø.
- Vi skal sørge for samhandling og kunnskapsdeling på tvers av aldersgrupper slik at kunnskap ikke blir borte, men overføres til nye generasjoner.

Delmål:

- Øke andelen som deltar i frilftsaktiviteter, med særlig fokus på marginaliserte grupper og nyankomne.
- Bygge samarbeid mellom ulike aktører og frivilligheten for å skape inkluderende fellesskap på tvers av kommuner og kulturer.
- Gi flere tilgang på verktøy og tilbud som gjør det enkelt og trygt å utforske naturen sammen – uavhengig av tidligere erfaring.
- Skape bevissthet om bærekraft, sporløs ferdsel og naturforvaltning, med fokus på respekt for natur og hverandre.
- Bidra til å senke terskler, bryte fordommer og fremme sosial inkludering gjennom felles naturopplevelser.

Særskilte målgrupper:

- Nyankomne i regionen
- Voksne
- Barn og ungdom

Aktiviteter

A. Skole- og barnehageaktiviteter

- Kart med «Naturnåler» hvor klasser markerer sine aktiviteter, som matlaging ute, fjellturer, ryddeaksjoner, bærplukking, bygging av naturbåter, eller samarbeid med Barnas Turlag. Aktivitetene tilrettelegges slik at de inkluderer barn med ulik kulturell og sosial bakgrunn, og styrker fellesskapet på tvers av grupper.
- Samarbeid på tvers av kommuner og kulturer for å bygge tilhørighet og forståelse i regionen.

B. Friluftskartet – hjertet i naturen

- Etter turer oppfordres folk til å sette nåler i et felles kart for hver tur, enten alene, sammen eller i organisert aktivitet. Dette skaper synlighet og kunnskapsdeling for deltakelse, og kan være motiverende blant folk med ulik tilhørighet i friluftslivet.
- Utfordre turlag/idrettslag/helselag og andre med premiering av aktivitet til en felles konkurranse i regionen på tvers av kommunegrenser. Egne opplegg for skoleklasser/barn og unge? Styre premiering inn mot inkludering, ikke bare mengde og aktivitet.

C. Frivilligbaserte fellesturer

- Samarbeid med Barnas Turlag, frivilligsentraler og bygdekvinnelag om turer, aktivitetsdager og opplæring i sporløs ferdsel. Turer og aktiviteter planlegges med tanke på å være lavterskel og inkluderende, slik at alle kan føle seg velkomne og trygge.

D. Utstyrsbibliotek

- Etablering av en utlånsordning for turutstyr som sekker, stormkjøkken, hengekøyer og fiskeutstyr senker økonomiske barrierer og gjør det lettere for familier uten tidligere friluftserfaring å delta. Der BUA er etablert skal vi bidra til at man får mer tilgang til utstyr for friluftsliv.

Samarbeidspartnere

- Skoler og barnehager i regionen med særlig vekt på inkluderende pedagogikk
- Voksenopplæringen, som er en viktig inngangsport for nyankomne voksne
- Barnas Turlag / DNT lokalt, med kompetanse på frivillighet og turliv
- Frivilligsentralene og bygdekvinnelag, med erfaring i å inkludere ulike samfunnsgrupper
- Idrettslag og andre frivillige organisasjoner som ønsker å bidra til økt mangfold i friluftslivet
- Kommunene i Nord-Østerdal, som støtter helhetlig folkehelse og integrering
- Sammen om rett aktivitet for alle
- Barnas verdensdag
- Innafor – prosjekt for ungdom i Nord-Østerdal

Frivillig innsats

Frivillige engasjeres som turledere, aktivitetsledere og tilretteleggere for kartaktiviteter. Det legges spesielt til rette for at frivillige med ulik bakgrunn kan bidra, og skape en inkluderende frivillighetskultur. Prosjektet bygger på betydelig dugnadsinnsats fra lag, foreldre og lokale ildsjeler, og vi anslår over 1000 frivillige timer i løpet av prosjektperioden.

Organisering og varighet

Prosjektet organiseres av friluftsrådet i Nord-Østerdal, med en prosjektkoordinator i 50 % stilling. Koordinatoren vil også ha ansvar for å sikre at inkludering og interkulturell samhandling prioriteres i alle ledd. Interkulturelle naturguider er nyankomne som leies inn på oppdragsbasis for å utvikle informasjon og turtips basert på sin egen erfaring, tilegnet kompetanse og kulturelle tilhørighet.

Varighet: 2 år (2025–2027).

Evaluerings: Antall deltakere, deltakelse i aktiviteter på kartene og innhenting av erfaringer fra skoler, frivillige og familier, med spesielt fokus på inkludering og barrierer for deltakelse. Resultatene skal brukes til videreføring og forbedring av prosjektet.

Budsjett (anslag)

Post	Kostnad (kr)
Naturnåla, rekvisitter og profilering	200 000
Transport (søkbare pott for skoler/barnehager)	400 000
Prosjektkoordinering (50 % stilling, 2 år)	1 000 000
Interkulturelle naturguider og info på forskjellige språk	200 000
Aktivitetsmidler (Herunder innkjøp av utstyr til turkit)	400 000
Sum	2 200 000

Egeninnsats:

Egeninnsats inkludert frivillig arbeid: 400 000 kr

Aktivitetsmidler fra interkommunalt friluftsråd: 600.000

Søknadsbeløp:

1 200 000 kr

Konkrete arrangement hvor man kan sette naturnåla:

Turmat fra hele verden, som gjør en turné i hver enkelt kommune. Arrangementet kan kobles på et allerede eksisterende arrangement, som for eksempel «Barnas Verdensdag» i Tynset kommune.

Samlet sett peker dette mot et prosjekt som kan bli et viktig verktøy for å fremme friluftsliv som inkluderende møteplass. Ved å kombinere bred involvering, støtte til frivilligheten, solid finansiering og tydelig forankring, kan *Naturnåla* skape både sosial og miljømessig verdi – og dermed gi hele regionen et varig løft.